

המזמרה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
רבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרין

הארסה לבית המערכת ולדאמיניסטרציה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מורעות או הזכרות לנפטרים
לפי גרל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.

כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא

רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם

מקומו הקודם. — אין משנים את

הארסה מאיש לאיש.

Kraków, 16. Grudnia 1904.

גליון לו.

הראשון, ח' שבת תרס"ה

כמעשה נערות. „פלשתים“ כאלה יראו בכל דבר היוצא מגדר הרגיל מעשה נערות. אבל אלו התנהגו העולם על פי שטתם לא היו פני תבל משתנים מאומה מימות אדם הראשון עד היום הזה. ההסתדרות התכוננה ואליה התלקטו כל איש יהודי, אשר רוח יתרה, מרין ואמין-לב בו. עברו שנים אחדות ותנה הכירו כבר כל המלגלים ורוב המוהאים, כי אהדות ישראל אינה מעשה נערות, כי אפשרות היא וגם נחוצה. ובהתאסף ראשי החברות הגדולות של היהודים, להועין על דבר כללי, הנוגע לכל ישראל לא יפקד מקום ראשי ההסתדרות הציונית. אולי לא היו גדולי ישראל במערב ממהרים כל כך להכיר חשיבותה, אבל כבר הקדימו הם, ממלכות גדולות ואדירות, להכירה ולשאול בעצתה בדבר הנוגע ליהודים.

וכן ראינו בשבוע שעבר את המהוה היפה: צירי כל החברות הגדולות אשר ליהודים ויהודים אנשי שם מכל ארצות פורנו התאספו בפראנקפורט, למטעם עצה, כמה להושיע את הגולים ממזרח האספה כשהיא לעצמה והחלמותיה אינן נבדרות לנו כל כך ואיננו מקוים לכל תוצאות מהן. לכונן לשכות מודיעים כברלין ולהזהיר את הגולים הדלים לבלתי יגלו, כי-אם ישבו במקומם, כי לא יתמכסו בכסף — זאת היה יכול גם איש אחד יחידי, נאמן וישר לעשות. ולא היה צורך באספה רבה מכל הארצות. אפשר שההליטו גם איזו ההלטה, שלא נתנה להגלות על אדות התישבות גולים יהודים באיזה מקום באמריקה, אבל אין לנו עסק בנסתרות. לנו היתה

ככל העולם, כארצות ובאקלימים שונים גם הוא נרם להם חלוקי דעות, שאין כמוהם בשום עם ומדינה. המחלקת היא האלמנט של היהודי, כמים לדגים. על כן לא נלאו מעולם חכמינו ומנהלנו, להזהיר על האהדות, להוכיח נחיצותה, כי אין ישועה לישראל זולתה. מן חכמי התלמוד עד בעלי ספרי המוסר ועד רבני זמננו לא הדלו מבקש מעמם להזהר באהדות ולבלי השבית את השלום. אבל מי שם לב להזהרה הזאת? נקל ליהודי להתענות תרפ"ט תעניתים ולהזהר בכל דקדוקי המצות ומנהגי הסידות, מאשר להשמר מן המחלקת ומן ההשד בכשרים, מלשון הרע ומהוצאת שם רע על אחרים, על פרנסים ומנהלים ובכלל מן הפרוד וההתגודדות לכתות ולבתי כתות, לנוק כל ישראל לדורות. זה פעמים אחדות קמו בקרבנו אנשים גדולים, שידעו את מום ישראל זה ויאמרו לרפאהו באיזה מוסד חדש, שיהיה ככריה תיבון, כדבק, לחבר את כל בית ישראל לנוף שלם. כן השבו למשל מיסדי חברת „כל ישראל הברים“ בפאריז, לברוא במוסד הזה אורגניזציה כללית לישראל ולסול כזה את המסלה לישועת עולם. האהדות היפה הזאת לא האריכה ימים. מיד יסרו מוסד דומה לזה בלונדון ומוסד אחר בוויין ובימים האחרונים מוסד שלישי כברלין והכחות התפוצצו והיהודים התפרדו ואין שלום וממילא אין ישועה. ההסתדרות הציונית היא הנסיון האחרון, לבונן אהדות לישראל בכל ארצות תבל ולברוא לעמנו כה פועל בעולם, אשר יהיה על העמים והממלכות לחשוב עמו. בתהלה לגלגו השאננים בקרבנו על הנסיון הזה, הם מצאוהו

אחדות.

מלה גדולה היתה אצלנו „אחדות“ מעולם. בעמים אחרים אין המלה הזאת חשובה כל כך, להם אין צורך למרוח טרחה יתרה בשביל האהדות. לאלה הדבר מובן מאליו, שבני עם אחד צריכים להיות בשלום וכאהבה יחדו, כי רק באהדות תשועתם, ולאחרים אין האהדות חשובה כל עקר, העם יושב על אדמתו, כלו עומד תחת יד מלכות אחת מיוחדת לו, המנהלת אותו בחקים מיוחדים, אינטרסים רבים, שכל בני העם שותפים בהם והיחס השווה, אשר לכלם יחד כלפי חוץ לאריץ, מהברים את כל העם ממיא ואין צורך למנהלי העם להטיף להם מוסר על אדות האהדות. אדרבא במצב נורמלי כזה הכל מוצאים צורך בספלנות שונות, באופוזיציא ולפעמים גם באובסטרוקציא, להפריד בין הדבקים ולהשבית את השלום מעמ, למען יתבררו הדברים, שקיום האומה והפרטים תלוי בהם ולמען לא יהיו זקוקים למשפטים ישנים, שאבד עליהם כלה ואשר רוב מנהלי העם עודם מחזיקים בהם רק מתוך עצלות של רגילות ומבלי השוב ררכם. ידוע פתגם ביסמארק: אלו לא היתה לי אופוזיציא הייתי בורא אותה. השלום והאהדות המופלגים, המאריכים ימים, מכיאים את העם לירי עמידה במקום אחד, שהיא תהלת נפילה (ראה הינא)

ביהודים אין הדבר כן; אצלנו אין צורך לברוא מחלקת. היהודים כבר מטבעם הגם בעלי מחלקת, טרחנים ומבקרים מעשי מנהליהם, והפורז

הנהגה.

(מזכרונות חדר.)

מנחם רעי היה שנוא ער נפש לכל התלמידים, אשר למדו אתי בחדר ר' נפתלי המלמד. והשנאה הזאת לא היתה שנאת חנם. כי היה מנחם נער רע-מעללים עד מאד וביותר אהב לשקר ולהונות את רבו ואת התלמידים. בשלוח אותו הרבני, להביא לו כוס מי וודה להשקיט צמאונו בחרבונני קיץ, היה משיים בם מלח ופלפל ומביא את הרבני, שהיה איש חלש וחולה, לידי שעול ארוך. את נחירי התלמיד הזה היה ממלא באבק שבק ואת השני היה מוביל להצר שיש בה בלב אכזרי וסוגר את הדלת אחריו, ולשלישי היה מבטיח להראותו נפלאות בהכניסו דרך חור המנעול וזורק חול בעיניו מהחדר השני. כמלה אחת, קונדם נורא, שדרבנו לילך ולהזיק בכל אשר יפנה ומתחולל משמחה וטוב לב על איד אחרים. ויותר מכלנו היה מרמה את יוסף חברנו. כי היו הנערים שכנים ובתיהם בקצה העיר ויהיו הולכים יחד יום יום כהלך רב אל החדר ושבים, ובהיות יוסף נער טוב וקל להאמין היה המידו השנה לעולה על מזוכה המדה הרעה הזאת של מנחם. כעברם ביום אחד בימי האסוף לפני אחת הננים, אשר בקצה העיר

וזהר הרקיע ומהר פני שחק —

האלה יעמו. האלה יקדרו?

ומעיני העננים נטפים בשחק

מאזנים ירדו, עד הנפש יחדרו?

האומנם תוסר מהבריאה העמרה

ובאבלה תעמוד עריה עגומה,

ועל פניה חפשי תתחולל הסערה

ונמיר עריצים במרום תהימה?

וכנפי נפיר וכנפי הרננים,

האלה תרפניה, האלה תקפאנה?

אך הכי נפשי, אל תעירי קינים,

כי הנה החרף רחוק ערנה.

וייניץ. * *

פיריון.

בסתו.

הבאמת כבר פלה הקיץ ותם

ואפקה השת הנעימה?

הבאמת כבר יקפא בעורקיני הדם

ותקצר באפנו הנשימה?

הבאמת כבר הקיץ לקיץ הקיץ

ופרחיו הנעימים יקמלו?

הבאמת כבר פלח לב העיר החץ

ונגרו וקדרו בעפר הגולגול?

האומנם כבר פנה ערפו השמש

ופניו היפים לנו לא יראו,

וחשך ושופנו מעתה ואמש,

היצירים העליונים יתמו בו ינעו.

ענינים מדיניים.

המלחמה נגד הסדרים באוסטריא ובאונגריא.
 הממלכה הכפולה תרנו ועמדיה יתפלצו. שונאיה הפגימים אחוזו בשני עמדי התוך — בשני הפרלמנטים — ויתאמצו להפיל את הבית והבירה הנשענים עליהם. עוד אין מתנגדי הממשלות באוסטריא ובאונגריא מנידים את טירתם האחרונה, המה נלחמים לכאורה בעד תביעות פעוטות שאין כדאי לדבר על אדותיהם; אבל בעבור זה מחשבתם נכרת מתוד מעשיהם. המה נלחמים נגד הכל, המה כופרים בעקר זכות קיום הממלכה העתיקה וזוה תמימי דעים הם הרדיקלים במחנה המאדיארים. במחנה המשיכים ובמחנה האשכנזים. כל מפלגה רוצה להבנות מחדש אוסטריא. בלעדי זה אי אפשר להבין את מעשה כל מפלגות האשכנזים בוועד הפרלמנט, שנועץ על אדות התמיכות לעובדי האדמה, שנוזקו בשרב, המשיכים עושים אבסטרקציה ומשביחים את העבודה והאשכנזים מתקוטטים בהם וקוראים להם עובדי עמם על זה. ופתאם עברה רוח האבסטרקציה גם על האשכנזים המתונים וידחו כלם את ההצעה. הממשלה סגרה את הפרלמנט ותשלח "לפישטעה" את הצירים אל בתיהם וראש המניסטריום קרוב נהלה ויפול למישבב מתוך רגז וזעור. ועובדי האדמה הדלים ימללו את צדיהם העושים פוליטיקה בשמם. שלא לפי צרכם וכלי דעתם לדעתם. —

ובאונגריה המצב גרוע עוד יותר. יום ג' שבוע זה ישאר יום היסטורי בדברי ימי אונגריא לנצח נצחים. ראש המניסטריום הגראף טיסא דמה, כי בשנותו בחוקה את תקנות הפרלמנט, ויעמיד שוטרים, להוציא בחוקה מן הבית את כל המכטל את עבודת הבית ממילא תהיה אבסטרקציה אי אפשרית. נגד היד החזקה הזאת ילחמו גם מתנגדי הממשלה ביד חזקה, ביד נסה, המוכשרה לכל. אחרי הפסק ארוך נפתח הפרלמנט כיום ג' שעבר ומתנגדי הממשלה וכל הנלוים עליהם מספלגת הממשלה באו חוצץ כלם אל הבית במרם התאספו הלבדלים ויבו את השוטרים ויפצעו וילכדו את בימת ראש הבית ואת כסאות המניסטריום וישכרו את הבימה ויחריבוה וינפצו כל חלקיה לרסיסים ואת הרסיסים לקחו בידיהם ויכו בהם את השוטרים, שלא היה כל נשק בידיהם. את העמודים והכסאות של המניסטריום השליכו לאמצע הבית וינפצו. מראה פני הבית היה נורא ואיום. תמונות קריקטוריות מראית היום בכל ערי אונגריא את מראה הפרלמנט הרומה לגי הרנה. גם פקדי פוליציא הוכו מכות קשות. וחפורעים את הפרעות המה גראפים, מי שהיו מניסטריום, בן משק בית הקיסר ונשיא הפרלמנט. הקטגור הראשי כבר הניש את משפט הפורעים לפני ביה"ד לעונשים ויתנם בפוחים ונכלים. עוד ישיבה אחת

האספה רק סמן טוב, "אתחלתא דנאולה". כי לא דבר ריק הוא ממנו אחרות כל ישראל. הרעיון כי דבר הנוגע לכל ישראל אין די שראשי הכרה אחת או אנשי ועד לפי שעה יחישו לעזרה, כי אם יתאספו ראשי כל העם, באי-כח כל ההכרות הגדולות מכל הארצות, הלא זהו מה שחפר לנו בכל ימי גלותנו. מקור המהלה נמצא אפוא, רדיאננוזה כבר נאמרה מפי מומחים ומעתה יש לקוות לישועה שלמה, שעד כה לא היתה אפשרית בהיות בית ישראל נפרד לחלקיו, הכרה הכרה בפני עצמה וכל קתלה בעולם מיוחד בעיני ראשיה. הקונגרסים הציונים הנם הצעד הראשון לאחדות כל ישראל מכל ארצות תבל. אבל להקונגרסים היה חסר חלק חשוב ביותר, אשר בקרב עמנו פרנסי הקהלות החשובות וראשי החברות הגדולות. בפעם הראשונה הזדונו עתה יחד ראשי החברות הגדולות, באי כח קהלות, עם ראשי הציונים, לדון על דבר הנוגע לכלל ישראל. עד כה לא נפגשו חשובי ישראל ממזרח וממערב יחד רק בקונגרס ציוני, שהוא עדיין ענין מפלגתי ופרדוקסי בעיני רוב היהודים; עתה זכינו, שהודמנו יהודים מארצות המערב ויהודים מרוסיא ומרומניא לשיבה אחת, להועץ בעניני הצבור התללי של העם היהודי. ובפירוש הותנה, שלא תקרא האספה "אספה אינטרנציונלית", כלומר מכל העמים, שמשמע, כי עוד היהודים נפרדים לחלקי עמים שונים, שרק "האמונה" מחברתם במקרה. הציונים נצחו בזה, כי הם דרשו זאת. החברים המתבוללים, שהיו באספה טענו אמנם, כי גם להם לא ניהא השם "אינטרנציונל", פן יאמרו עליהם, כי דבר להם עם בני ארצות אחרות, אבל סוף סוף הלא באמת יש להם דבר בזה, כי הלא השתתפו באספה של יהודים מכל הארצות, לעזור את גולי עמנו מרוסיא. ואחרי שאין האספה אינטרנציונלית, הלא היא לאומית, כי סתם פילנטרופית הלא איננה, כי לא השתתף בה אף נכרי אחד. הרעיון הלאומי נהל אפוא באספה הזאת נצחון גדול. כי קרב רחוקים ויקבץ נפרדים, כל חברות היהודים התאחדו למפעל אחד והישאלה, "מה יאמרו הגוים" לא יכלה למנע מזה. האהדות, אידאלם של כל גדולי ישראל מעולם, שהיתה הסרה לנו בכל ימי גלותנו ואשר בעבור זה כמעט התרגלנו להגלויה, כי אי אפשר לישראל להושע בדרך הטבע, האהדות הזאת הנה קמה לעינינו. אכן עוד אותות ומיפתים יעשו בארץ! ל.

תנסה הממשלה. אם יוסיפו מתנגדיה להשתובב, אז תפטר את צירי הפרלמנט ותפנה אל העם לשפוט בינה ובין מתנגדיה והוא מקוה שהעם יעמד בצד הממשלה. ממחרת בא הדבר לידי פשר קטן למראית עין. מתנגדי הממשלה לא הריעו ולא השביתו את העבודה והממשלה לא הושיבה את נשיא הבית פערצעל, שנוא נפשות מתנגדיה בראש. בינתיים באו בעלי האבסטרקציה באונגריא בדברים עם בעלי האבסטרקציה באוסטריא, למכס עצה להלחם יחד נגד דסדרים ונגד כל ממשלה עד אשר יגיעו למטרתם הנעלמה. ...

הקיסר ווילהלם והאפיפיור. ככל אשר הנתק צרפת את החבלים, אשר יקשרוה עם האפיפיור, כן יתאמץ הקיסר ווילהלם, להוציא תועלת מזה ולהתקרב אל כסא האפיפיור ולהפיק רצון ממנו. הפרויץ אלברט מפרוסיא היה ברומא ויבקר את האפיפיור ויבטיחוה בשם הקיסר, כי תכטל הממשלה את הגזרה, שנגזרה על הפולנים לבלי להורות לתלמידים את הדת הקתו-לית בשפה הפולנית וגם האפיפיור משיב אהבה אל חיק הקיסר ויבטיחוהו, כי ימנה קרדינאל אשכנזי שני. האפיפיור ומלך איטליא. להשיג תשלומים בעד הפרת הבית, שבין צרפת והוואטיקאן, בקש האפיפיור להתקרב אל ממשלת איטליא, המחול במעמ על ממשלתו ברומא, על מנת, שיוחך מקד איטליא לשררות האפיפיור, מבלי שימשול זה על איזו מדינה. בזו כדומר שיביר את האפיפיור בתוך מלך בלי ארץ. בזה יחדל שבו של האפיפיור, שבנועד עליו לשבת כלוא כל הימים כחצר הוואטיקאן ואין לו רשות לצאת משם. מלך איטליא מאן להסכים לזה, פן יגרע מבכורו אם ינתן לאפיפיור כבוד מלכות. פיוס העשירי הוא חביב על העם האיטלי, כי הוא פטריוט איטלי ויש חשש, כי בצאת האפיפיור מבית כלאו יועם זהו של כתר מלך איטליא לפני עמרת אבי הכנסיה.

תנועת השחרור ברוסיא. עוד ישגרת אחת נפלה מעל ירי העמים הנאנחים והנאנקים בסלכות הגדולה והעריצה. המניסטר גישפטים ניקולאי מוראוויצ'ווי התפטר מכנו. מוראוויצ'ווי הוא אחד הישרים החשובים, שונאי כל צדק וגודרים בעד כל קרן איר, לכל האיר את חשבת רוסיא, מוראוויצ'ווי הוא חבר מובהק לפליעהוויץ ולאליכסנדר'וויץ ולפאבאדאנאס-צעווי, אנשי הדמים והחכם. כאשר נהרג פלעהוויץ וקטטה קמה כחצר הצאר על אדות השטה, אשר האחו בה הממשלה מעתה בה הגנת המסלכה. היה מוראוויצ'ווי זה הקנרדיט של החשיכים, שראו בו את האיש הראוי והגון למלא מקום הרשע פלעהוויץ. ימק רבים ארבה הקטטה ובנועד נצחו אוהבי החפש כסוף והנסך סיויאטאפאלק-נייסקן, אדם מודרני אוהב צדק וכישרים ויודע את אשר הזמן והאנשות דורשים מאת

ומנחם אסף בחפזון גדול את התפוחים הנפולים כנמפי גשם אל תוך שק קטן, אשר הכיא אתו מן הבית.

אבל נענוע הענף ונפול התפוחים הגיעו עד אוני הרכב, אשר עמד לפני הארוה ויסק את אחד הסוסים, ואחרי רגע קטן כבר נשמעה נבחת כלב גדול ומרוצה מהירה של הרכב, המחזיק שוט בידו ומקשקש בו.

מנחם מחר לאסף עוד תפוחים אחרים אל השק, אשר העמים על שכמו וימחר לנוס דרך השער אשר בא בו.

כחץ עבר רעיון כמה יוסף, כי מנחם רמהו הפעם באופן נורא, ומבלי חשב הרבה החל לדדת ארצה במהירות הברק בהתנפלו מענף לענף מבלי הביט אל המכאובים והפצעים, אשר הסכו לו הענפים בהשתמט, ויחל לרוץ גם הוא בכל ממאצי כחו. אבל לשוא. הכלב הגדול הרביקה וישלח את שניו כמכנסי ויפילהו ארצה ועד מהרה אחזה בערפו גם ידו הנסה של הרכב.

"אם כן אתה הוא הגנב!" קרא הרכב כחמה, "חכה נא מעט ואורך מעט דרך ארץ!"

"אבל חוסה נא עלי, אדוני המוכ, כי לא נגב אני, כי-אם נער אמלל."

ביום הששי עזבנו את החדר בחצי היום כמנהג, וילכו גם יוסף ומנחם כדרכם הביתה ויבאו עד הגן. והעץ עמד בתוך הגן מכוסה כלו תפוחים אדומים וגדולים, אשר הביטו בפניו כל עובר באלפי עיני ענבים בעד העלים והענפים הירוקים, וליוסף נדמה, כי שומע הוא אותם קוראים אליו כמנגינה נעימה: "קרב נא אלינו, נער טוב, ומעמנו כנפשך שבעך, כי טובים אנחנו ומתוקים כדבש". בעבר בו חושיו לא שם לב, כי פתח מנחם את שער הגן במהירות גדולה ויתננב אל תוכו על בהנות רגליו ויאמר גם לו ללכת שפי ולבלי עורר שאון.

"מטפסה נא על העץ", קרא מנחם אל יוסף, כהגיעם עד העץ.

"ומדוע לא מטפס אתה? הן זר אני פה".

"אך חכם גדול אתה! הן אם אטפס אני והיה כי יראך השר עומד החת העץ ואמר כלבו בי גנבים אנחנו ושלה בנו את בלבו הגדול, מבלי הקור הרכב, אם גם אני פה אתך. גם אדמה כי מן הנמוס הוא, כי בקראי אותך הנה לאבול מתפוחינו, עליך למפל בכל המרח הרצוף בזה".

גם הפעם לא הבין יוסף את הערמה הצפונה בזה ובהאמינו לדברי מנחם מחר למפס על העץ ויחל להגיע בחזקה ענף אחר, אשר מצא הן בעיניו.

ראה יוסף עץ תפוח מכוסה כלו תפוחים אדומים ויפם, מרהיבים עין כל עובר. התפוחים לקחו גם את לבו ויקרא אל מנחם: "האת, מה הפצתי בתפוח מן התפוחים האלה! את כל כפתורי הייתי נותן בעדו".

"ואני לא הייתי נותן אף אחד", ענה מנחם במנוחה.

"האמנם אינך אהב תפוחים?" שאל יו.ף בהשתוממות גדולה.

"לא. אני אוהב תפוחים ער מאד, אבל לא כבד הדבר ממנו להשיג תפוחים גדולים וטובים מאלה בלי כל מחיר".

"הלא אין לכם כל נן!"

"אין דבר", ענה מנחם המיד במנוחה. "היא הדע את הגן, אשר אשר העיר, שם תפוחים גדולים וטובים מאלה, ואנחנו שכרנוהו בשנה הזאת".

"אם כן הלא תוכל לתת גם לי תפוחים אחדים".

"אם תתן לי את כל כפתוריך ואת הלילך ולקחתך שמה ואבלת מן התפוחים כנפשך שבעך".

יוסף העמיק לחשוב רגעים אחרים, כי הדבה מנחם לדרש ממנו, כל הכפתורים ונוסף על זה גם את החליל, שהיה חביב עליו מאד, אבל לסוף גברה תאוהו ויאמר: "טוב הדבר!" — והעסק נגמר.

הדבר היה ביום החמישי.

בדברי הימים 'אין הכל עוסקים. לכן נכון והנזן לנו דוקא כדור הזה. לעשות זכרון לשני גדולינו. אשר יעמד ימים רבים וידע הדור הבא מה היו לנו רש"י והרמב"ם בכל הדורות שעברו. לעשות דבר גדול לזכרון רש"י כבר קבל עליו זקן חכמי ישראל הרב ר' שלמה בוכר. ורבר גדול לזכרון הרמב"ם קבלו עליהם אנשי חכרת "להרחבת חכמת ישראל". שמלאה את ידי רפרופסורים הרב ר' בנימין זאב באכער מבודפשט, הרב ר' מרדכי בראן מברסלא והרב ר' דוד סימנון מקופנהאגן. ואתם עוד י"ז חכמים אחרים, לחבר ספר גדול, כל אחד בפרק, שהוא מומחה לו, על אדות דברי ימי הרמב"ם ופרשת גדלתו וחכמתו, בכל המקצועות, שהרמב"ם היה פועל בהם. הספר יכיל י"ג פרקים גדולים ואלה הם: (א) כבוד. (ב) דברי ימי הרמב"ם. (ג) הרמב"ם בתור מפרש המשנה. (ד) הרמב"ם בתור פוסק. (ה) הרמב"ם בתור פילוסוף דתי. (ו) יחס הרמב"ם לתנ"ך. (ז) תשובות הרמב"ם. (ח) יתר ספרי הרמב"ם. (ט) הרמב"ם בתור רופא. (י) סגנון הרמב"ם, יא הישפעת הרמב"ם על חכמי ישראל וחכמי האומות, (יב) הפירושים על ספרי הרמב"ם (יג) ענינים שונים על אדות הרמב"ם (הספדים שיחסו אליו, ה"תורת העבוד והתכונה שלו, יחוסו להדתות, ידיעות שונות בספריו, צאצאיו, דאגות על אדותיו, רשימות). כספר הזה עוד לא נכתב על הרמב"ם וספריו ובודאי יהיה לו זכרון טוב כראוי לו, אבל הזכרון היותר טוב היה להרמב"ם כאשר היה חי בפיות חכמי ישראל יום יום ובחורי ישראל היו מתפללים לזכריו ושואלים חידות: מאין לקח הרמב"ם דין זה או זה. לזכר הפרקים הנ"ל חסר דבר אחד והוא העקר: תבונת רוחו של הרמב"ם. אם אמת הוא שהסגנון הוא האדם, מתגלה לפנינו הרמב"ם כסגנונו בתבונת-רוח נפלאה, כשהרמב"ם ובשכל ישר באופן שלא נמצא דוגמתו בדברי הימים. כל מלה, לכל שורה בספרי הרמב"ם היא פלא, אחת מחידות העולם. לא עמוקים מהבין הנם דבריו, אדרבא פשיטותם היא גדולתם: נדמה לנו, כי מתוך לבנו הוציא המלים. איש אמת ובר-דבב כמוהו לא נולד אולי אחריו ואם נולד, לא בין המפרסמים נמצאהו.

האגודה לישוב ארצי ישראל בוויין.
בשבוע שעבר היתה הישיבה הראשונה לאגודה החדשה, שנוסדה בוויין לישוב ארץ ישראל אשר הבריה הם רוב גדולי ישראל אנשי הישם באוסטריא. האגודה הזאת נכבדה לנו, יען היא במקדש לאלה, אשר בלבם המה ציונים גמורים ואינם רוצים להסתפח באורגניזציה הציונית מפני מעמים שונים; זה ירא מפני לעג חבריו, זה בועס על פלוני התופש מקום חשוב באורגניזציה וזה בוש להבנס, יען בתחלה שחק לציונות ויבונה. לכל אלה מונה האגודה החדשה, שאם התקיים — זאת כמובן עדיין מוטלת כספק, כי אין מוסד חדש באוסטריא הממלא הפקידו, שקבל

מסוכן הוא, פן יחלה האחד או השני, כי קדים המים, אבל בדעתו כי מנחם לא ישוב ממחשבתו ואם לא יתרצה לו הוא יעשה זאת בעצמו, נעתר לו למראה עינים וימהר להעיר את און החברים על הפח, אשר פרש להם מנחם, למען ידעו להזהר.

הדבר הזה עורר את חמת כל התלמידים עד להשחית וישבעו נקם. ובאחד הימים, בין מנחה למעריב כאשר הלך הרבי לבית המדרש להתפלל ולהתבונן מעט בעניני המדינות ומנחם רץ השוקה, לקנות לו שימשמניות, לא הלכו עוד הנערים אל הכבר לצחק שם כדרכם, כי-אם נועצו יחד על דבר הנקם ואיפניו ויחשבו ברת מה לעשות במנחם, למען יקח מוסר וחדל מדרכו הרעה לעולם.

נעדים אחרים הציעו, להתנפל עליו על הכבר ולאסרו ולהכותו מכות רבות לעיניו. כל הנערים המצחקים שמה, למען יהיה לחרפה גם בעיני תלמידו יחד החדרים. יוסף התנגד בכל מאמצי ונחו לכל אופני הנקמה ויאמר, כי גלה להם הסוד אך למען ישמרו ולו ידע זאת מראש, כי אז 'אולי' לא הגיד להם מאומה.

„כאשר זמם לעשות לרעהו בן יעשה לו זהו מקרא מלא בתורה, קרא דאבון, שהיה גדול חברינו

מען הציעה לתיך בין אישכנו ובין המורדים והממשכה כבר נאותה לזאת ותסכם. ממשלת רוסיא לא תוכל להסכים לשום פשר כשרם נחלה נצחון ואשכנו גם היא לא נחלה עוד ימים נצחון בגלחמתה באשוקה והבנושים אינם מלומדי מלחמה כיפנים) והיא בסכימה כבר לפשר. אימת מפניע על הארץ.

המלחמה. כל העולם עומד עתה תחת רושם החרבת כל צי רוסיא אצל פורט-ארטור. כל הספינות נטבעו או נשחתו עד אשר לא יצלחו עוד לכל. כאשר יבא הצי הכרטי למזרח לא יהיה לו מה לעשות שם. לפורט ארטור לא יוכל לנשת, כי היפנים שולטים עתה על כל הנמל ויבוקים הם להטכיע כל ספינה, אשר תגש שמה. לוולאדיבוסטיק נ"ב לא יוכל לבא. כי כל החוף סגור עתה בקרח עב ואף הספינות מבקיעות הקרח לא תוכלנה לסר שם דרך. והיפנים לא יחדלו מקלוע אל העיר ומצודותיה כדורי בפץ וחרבן. כפי הנשמע יתם בקרוב המזון בפורט-ארטור. ישטסר קיה, כי כבוא הצי החדש יתחבר עם הצי הישן ויתגרו שיניהם בני יפן ואפשר שההצלחה תאיר הפעם ויגאלו את המבצר מן המצור. או עכ"פ יוכלו הרוסים להביא מזון אל העיר תחת מחסה הספינות. עתה בילו כל התקות בעשן. והצידה בעיר הולך וחסר. במאנדשוריא לא היתה מלחמה, כי אם תנרות קמנות. הקור הולך וחזק במאנדשוריא ולפעמים יניע עד כ"ה פעלות והגלי הרוסים תקפאנה, כי אין מעלים שלמות להם ומהבגדים והמעעלים הנשלחים יגנבו כל המספיקים כדי חמדה ולחיל במלחמה אין כל.

על המצפה.

רש"י והרמב"ם.

זמננו הוא זמן היובלים. כל חכם שתמו לו כך וכך שנים ליום פלוני, עושים לכבודו חג היובל. אי אפשר איפא לעבור על השנה הזאת. שיתמו בה שבע מאות שנה לפטירת הרמב"ם וישמונה מאות שנה לפטירת רש"י מבלי לעשות בה זכר לשני גדולי ישראל אלה, אשר בהם נתפאר כל ימי עולם. כאשר מלאו חמש מאות שנה למות החכמים האלה, לא עלה על דעת איש מאונגינו וחכמינו ז"ל, לחונ איזה חג היובל. ואמנם איזה צורך יש לעשות דבר לזכרון לשני בני אל-מות? הלא חיים המה בפנינו בכל יום ויום. היש יום, שלא יזכר בו יהודי בן תורה את רש"י או את הרמב"ם ולא הזכיר שמש? אבל דורנו הוא דור אנואיסטי מאד. הוא לא יביט מה לפניו ומה לאחור. רק מה שעמו לעיניו. למוד התורה הולך ומתמעט ויש יום וגם שנים. שלא יעלה זכר רש"י ורמב"ם על לבות חלק גדול מבני הנעורים.

בכל עת אשר אנה המקרה לידו, ואך ביוסף לבדו נשמר מאז והלאה. אחרי האכסף בא החרף עם קרחו ורעותו, ובאחד הימים נסו כל הנהרות והברכות בעור דק של כפור ושלג בר נפל על הארץ. ובמח מנחם נולדה מזמה חדשה.

אבל בהיותו נשמר מעתה עם יוסף כאמור וביראו פן ילבד גם הוא כפח עם חבריו, חשב לשוב לגלות לו את הדבר ואולי גם לקחתו לו לעזר, אם ירצה לזה.

מאחורי החרר השתרע בר נרחב, אשר שחקו שמה הנערים בשעות ההפסקות ובעתות החפש בכלל, וכבר עברה העלה קטנה ובלתי עמוקה ועליה גשר קטן מלוחות עץ עבות, בלי משענות. והיה ביום הששי, כאשר יעזבו הנערים את החרד בחצות היום — בן חשב מנחם — יקרא אותם לצחק עמו על הכבר ובעברם על הגשר יפיל בכונה אגודה אל תוך התעלה ובקש את אחד הנערים להשתחף על הגשר ולהרים את האגודה מעל השלג על התעלה הקפואה ובעפרם בה צפופים ורחוקים ודחפם ככה ונפלו כלם המימה. בה חשב מנחם ופניו כבר להטו במטחה בהעבירו נגד עיניו את התמונה הזאת.

יוסף התנגד ומראש לדבר הזה, באמרו כי

הממשלה — התמנה למניסמר לעניני הפנים, לנהל את כל הממלכה. כל הימים שמורסקי יושב על כסאו תמהו הכל, איך יכולים הוא ומוראוועו לשמש בכהר אחר ולמישול בארץ בבת אחת? שני אלה הלא הם איש וכיבו. מעם הדבר הוא, כי עד בה חכו עוד אנשי הרשע, כי יצרוחו עוד להשיב את הגלגל אחורנית ולגרש את מורסקי מחצר הקיסר. אך הקוים נשארה מער; מוצב מורסקי התחוק בימים האחרונים וכל אשר יוסיף השחר לפרוש נפיו על שמי רוסיא ולהאיר מחשכי הארץ האמללה, כן יתחבאו כל העמלפים והנישופים וכל מורדי האור, ומוראוועו ראה, כי בא יוכו ויגש למלכו את כתב התפטרותו וכו בכתב האמר: „גם הפקידים אשר תחת ידי מחזיקים בדעות המתנגדות מן הקצה אל הקצה אל דעותי ואי אפשר לי למשול". אכן, משפט קייטוב ומשפט הומל ראויים למניסמר-המשפטים כמוראוועו. השופטים במשפטים האלה בוראי לא החזיקו עדין ברעות מתנגדות לדעות הרשע מוראוועו. והדוח החדש הנושב בספידות הרמות כבר פעל בארץ ברוח אביב על השדות הכמישים והשוממים. כבר נראו פה ושם נצנים, פרחי דרור. בפטרבורג היו בימים האלה דמונסטרציות שנית, שהשתתפו בהן סטודנטים ופועלים, שנשאו דגלי חרות, שרו שירי מרד והפוליציא החרישה. בימי פלעהווע היתה הפוליציא משקיטה דמונסטרציות כאלה בהרב נוקמת ורם אדם היה ממלא את העליות הכסלות. ואספה כמה מאות מלומדים וסופרים היתה ובראשם הסופר המפורסם קורולנקא, להועץ על עתידות רוסיא. ההחלטות דומות להחלטות הזמסבות, שכבר הבאנון. הם דורשים קונסטיטוציא, פוש הדבור והפש הרפום, במחון האיש והרכוש, במול מוסרות הפוליציא והשגחה על הפקידים. לפי השמועה גם הנסיך הגדול אלעבסי נציב מוסקוא, אחד עמודי השמה הישנה, התפטר ממשמרתו גם בארעסא חגנו כל משכילי העיר את חג היובל, בהמלא ארבעים שנה לצאת חקי המשפט החדשים. הפוליציא לא הפריעה את החוגגים ואת דרשותיהם, כי בן ציום ממרום. אך ככלות החגיגה הפשו את ראשי המדברים ושימום בבית הסהר.

ממשלת אישכנו מתרפסת. זה יותר משנה נלחם חיל אישכנו בדרום-מערב אפריקה נגד יושבי הארץ, עד כה היתה המלחמה לריק. החרים נלחמים בחרף נפיש, להגן על חרותם וחיל אישכנו בכל עזו ותבסיסו המודרני לא יוכל לו. גם מיליונים רבים כבר נשקעו במלחמה הכלתי פוריה הזאת ועוד כמה מיליונים אחרים כבר נועדו לתכלית זאת. והכל מפני הכבוד. כי בכלל אין צרד לאשכנזים במדינה החיא. אך אין נאה לקיסר אישכנו, שיאמרו: השחרים באפריקה נצחונו. עתה כפי הנראה התרפסה מעט ממשלת אישכנו. כי חכרת המיסיון מבאר-

כדבר כל הגנבים הנתפשים הדבר. מדוע זהו באת הנה?

„מנחם דעי רמני", קרא יוסף בקול רועד, „כי אמר לי, כי את הגן הזה שברו אבותיו מהשר ויקח ממני את כל כפתורי ואת חלילי, למען יביאני הנה למעם מן התפוחים האלה".

„גם שקר ישקר כנגב מומחה. כנראה כבר למדת הימב במלאכה הנקיה הזאת. לכן הא לך". ... ומבות שומ עפו מבלי חמלה מכל עבר על יוסף האמלל עד אשר נראה גם לכבות ולהתחנן ויפל באין אונים ארצה.

לקול המבות, הכבי והצעקות נאספו אנשים אחרים, אשר ידעו את יוסף ויצילוהו מיד הרכב ויביאוהו אל בית הוריו.

המבות והחרפה, אשר הרגיש יוסף בהתפשו כנגב, פעלו עליו כבה עד כי נפל למשכב ויחלה שבועות אחרים מחלה אנושה.

מני אז הונח לנו זמן ידוע, כי בהודע הדבר להודי יוסף הלינו לפני הורי מנחם על בנס והמה לא התעצלו ויענשו את בני מוסר קשה.

אבל לא לארך ימים. כי עד מהרה שבח מנחם גם את הרעה, אשר עשה ליוסף והענש אשר נענש ויוסף ללכת בדרכו הרעה להונות את דבו ואת דעיו

עליו בהוספו — תוליד סוף סוף לציון ואם יצליחו הציונים התחברנה שתי האורגניזציות ממילא. מטרת האגודה לפי דברי הרפרנט ד"ר נוסין, הוא לחבר את כל האגודות העוסקות בישוב יהודים בארצות המזרח לאגודה אחת ויחד יסדרו את הישוב ערוך בכל הנצרך ע"פ הנסיבות, שקנו האגודות הישנות בפעולותיהן עד כה. העקר, שאנשי המושבות יעמדו ברשות עצמם ולא יצפו לצדקה ולאפטרופסות. ואלה סעיפי העזרה הנכנסים לנבול עבודת האגודה:

א. תמיכה ועזרה מוסרית לחקירות בארמט א"י ואקלימה ומבעה. ולתכלית זאת תכונן מקומות קבועים לבדיקה וחקירה. ב. האגודה תקהיל אספות, תשלח לדרוש רשות, לפרסם באופנים שונים את הרעיון לישוב א"י וסביבותיה ע"י יהודים. ג. האגודה תעזור לישוב א"י, בהמציאה הנאי ישוב טובים; בחנכה קולוניסטים מכשרים לישוב ועבודת האדמה; בתמיכה בעצות טובות לבל ההולכים להתישב בא"י להנות שם מיגיע כפם; בתתה תמיכה למתישבים בא"י וביחיד לעובדי אדמה, לגננים, לבעלי מלאכה, התמיכה תהיה במהנות ובהלוואות, ובל זאת בהנאי שיהיו הקולונים-מים עומדים ברשות עצמם ולא תלויים בדעת אחרים; האגודה תשתתף בעזרה עם אגודות יהודיות אחרות, העוסקות בעבודת האדמה בא"י וסביבותיה; האגודה תבקש מקומות, למכור שם את פרי א"י; האגודה תוציא ספרים וידיעות מועילות לישוב א"י. נכחרו, לנשיא האגודה ד"ר אלפרד שמערן נשיא קהלת ישראל בוויין, לגזבר עמיל הורנר מנהל בית רוטשילד בוויין, למזכיר ד"ר פ. ע. וויול. וחבריהם אנשי הועד הם: ד"ר רודאלף אושפיץ, פרופסור עהרמאן, דוד רימר פון גוממאן, יועץ הממשלה זאקס, הרב ד"ר שמירל, יועץ הבניה שמיאסני, ד"ר ס. צינר, אינזניר שיף, ד"ר י. ש. בלאך, אפקאר מרמורק חבר הוה"פ הציוני, וד"ר פ. פפנהיים. כניסת אפקאר מרמורק לועד הוה היא ערובה נאמנה, שאין האגודה צוררת הציונות באמת, כי אם נוסרה לאסוף אנשים שהם ציונים בלבם, רק כפני מעמים שונים אינם יכולים לע"ע להמנות בפרהסיה בתוך הסתדרות הציונים הרשמים. משמח הוא גם, כי בן משק בית רוטשילד הוא מן הועד הפועל.

המקור שאני שואב ממנו את נבואתי זאת היא ידיעתי את ישראל לב אנשי קראקא, המצמצמים א"ע בד' אמות של חייהם הכלכליים, ואינם מבקשים להם רוחים צדדיים... כאשר הוא ביתר ערי גליציה, שאין בודקים למונות, כלומר, במקום שיש ריוח ממון, אין בודקים אחר המעשים. בן היתה הרבנות למסחר כללי ולקנין כל העם. וביום שידובר מקבלת רב בעיר קמנה או גרולה, הבל מקבלים וכל אחד רוצה להבנות מחורבנה של הרבנות, כי מדוע לא? מי מאחינו איננו ראוי לחות דעתו, ולנער בכפו את קדרת הקהל? מי מהם איננו מכין את דרשת הרב הקנדימ? ואם בשעת הפלפל קצרה יד זה או זה, להוליך ולהביא להיריד ולהעלות את מפחו, עכ"פ על האגדה יכול הוא להניע ראשו, להימין או להשמאל, וקל וחומר ב"ב של ק"ו, שיכול הוא לשפוט על נאימו הנעים, על קולו הערב, גדולו הנאה, וזקנו המנדול, ומדוע לא יבוא גם הוא על שכרו? לכן אין הרב מקפח שכר כל בריה, ובל הפושט יד נותנים לו — והכל שריר וקיים, ולבל ידמה הקורא, כי התולים עמדי, אספרה את אשר דאו עיני וידעו הקוראים, כי החלטתי זאת איננה קלומה מן האויר, אך לקוחה מהחיים.

לשבת פ' זכור בשנה שעברה זכיתי להתפתח אל הרב הגאון חת"ש מרן שלום ליליענפעלד הכהן שלימ"א אב"ד בפודהאיצה בנסיעתו לברודי בתור קנדימ רבני. ירחים אחדים סרב הגאון הזה להפצרת ראשי עדה ברודי לבוא אליהם, וגם אנשי המקום לא נתנו אותו לעזוב אותם ויוסיפו על שכרו, אך באחרונה לא יכל עוד עמוד מפני הפצרתם, ובידלה עזבו את פודהאיצה ולמחרתו בערב באנו לברודי.

בבואנו אל המעון, שהובן לפנינו, כבר חכו שמה אנשים למאות, זקנים לומדי תורה, אברבים מופלגים, חריפים ובקאים, אשר בה ברובה ברודי. מרם הסיר עוד הגאון את אדרתו מעליו, סכנו האנשים בדבורים וידרשו לתת להם את ה"מראה מקומות" של הדרשה, אשר רשמתי להם מיד עפ"י הגאון. כמעט ישב לנוח מעט מעמל הדרך, עוד מרם מעט מכוס התה, שנתנו לפניו, החלו להתפלפל עמי בסניות שונות, כפלפלא חריפתא וכל אחד הרים קולו על של חברו, להראות כי ידו על העליונה, למען יבין הקנדימ, כי בידו הגהו לשבת או לחסד. הגאון החכם הידוע להלך נגד כל רוח רוח של כ"א. השיב לכל אחד במוב מעט ודעת, עד כי השתוממו על הכמת, חריפותו ובקיאותו, כן השתעשעו עמו בקולי קולות עד אחר חצות הלילה. ובמרם עזבו את הבית, פנו אלי שנית על אדות ה"מראה מקומות".

"הלא כבר נתתי לכם", שאלתי בתמהון. "הקראקאי הזה איננו מכין חכמות", ענו אחדים בשפתים עקומות וילכו להם. לא אגום אם אומר, כי עד הבנסת שבת שמעתי מאות פעמים מענות ותביעות על אדות ה"מראה מקומות", אשר לא הבנתי לשכל מלם. השבת עברה בנעימה קדושה, הדרשה הנפלאה הרגינה את כל יושבי העיר, זולתי הנאורים, אשר חכו עוד במשפמם עד ממחרת השבת, לשמוע גם את נאומו בשפת אשכנז בבית הקהל וגם הם הפיקו ממנו רצון באופן נעלה מאד, וכל יושבי העיר רנו וישמחו להגאון הנכבד הזה, העומד להבחר לאב"ד. במוש"ק

מזרח אפריקה. ציוני אנגליה מודיעים. כי השמועות המתהלכות עד אדות מחלות השולמות באונגנדא אינן נוגעות מאומה אל המדינה, שאנגליה תתן ליהודים, כי דיא אינה נמצאת באונגנדא. כי אם הרחק ממנה במזרח. אונגנדא היא ארץ מישור והשרב שולט שם בכל תשפו, על כן תרבינה החליים, אבל המדינה היא — שמה גוואש-נגישא — היא ארץ הרים נכוהים, אשר על כן האויר קר והאקלים דומה לאקלים צרפת ואנגליה.

התרים את הארץ. שלשת האנשים המומחים, שנועדו ללכת לתור את הארץ. שמשלשלת אנגליה הבטיחה לתת ליהודים. לכונן שם מדינה יהודית. הם המאיור גיבונס, אחד התירים המפורסמים, שכבר סכב ארצות אפריקה ויחבר ספרים הרבה על דבר תוצאות מסעיו וחקירותיו באפריקה, הוא נחשב בין גדולי המומחים בדורנו. השני הוא פרופסור קיור, גם הוא מומחה מפורסם וכבר נכוח לשיורא, שהלכה לאפריקה בתור חוקר מדעי. שני אלה המה נוצרים, כי אין בין יהודים מומחים לזה. והשלישי הוא חכם יהודי, שנבחר ע"פ הצעת פרופסור ווארבורג, הוא ד"ר ווילבושוויץ ממינסק, חכם אקונומי-דאומי. שני הראשונים יסעו בשכר והשלישי חנם. מלכד היוצאותיו. ביום העשירי לחדש יאנואר יגיעו התירים אל מזרח אפריקה וישחו שמה שני חדשים. שם ילוח אקיהם עוד תיר רביעי, להורות להם את הדרך. בחרש מערץ יודיעו את תוצאות מסעם.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. עוד מעט ויכלו שלשים ימי אבל מיום פטירת הגאון אב"ד ז"ל. הרבנים והרונים הספידוהו כהלכה, ותעם חלק לו את הכבוד האחרון כראוי, באופן שלא זכו לו הגאונים שלפניו. ולא יוכל אדם לאמר, כי עדת קראקא לא יצאה ידי חובתה נגד רבם. ראשי עדת קראקא מעולם ועד היום האחרון זלו כסף מכיסם ולא חשבו עמל מנפשם, לכתת רגליהם למרחקי תבל, להעשיר את עדהם ברבנים אב"ד ו"ר גדולים וגאוני ארץ. אבל לראבוננו באשמת אנשים פרטים היה כסא הרבנות בעירנו פנוי מ"ו שנים מעת האסף אל עמיו הגאון מהרש"ם זצ"ל עד תקופת הרבנות האחרונה של הגאון רח"ל ז"ל. ובמשך השנים האלה הסבינו יושבי עירנו להיות בלי רב אב"ד, והרגל נעשה מעב, עד כי לא ידעו עוד מה חסר להם, וגם אח"כ כאשר עלה הגאון ז"ל על כסא הרבנות, לא ידעו עוד להוקירו, עד אשר עלה מות בחלונינו וימתח קו שחור מתחת התקופה האחרונה של הרבנות בקראקא, ונשלם הסך הכל. הנני אומר ה"תקופה האחרונה" ולבי ינבא לי, כי כן הוא, ועם סתימת הגולל על ארון הגאון ז"ל נסתם הגולל על כסא הרבנות גם כן.

מהעולם הציוני

המתנה לבני הרצל. עד כה נקבצו בשכיל יתומי הרצל כמאה אלף פראנק והשלישית מהם באנגליה לבדה.

כי אז הלא היית מלא שמחה וענג ושוחק על מפלתנו בלי כל חמלה".

"אבל חו-ו-סו-נא, בי קפוא אני!"

"לא נחום עליך עד אשר נדע דבר ברור, כי תעזוב את דרכיך הרעים ולא תוסף עוד להנות את חבריך באופנים רעים ואכזריים, כאשר עשית עד הנה".

"ה-נ-ני נ-ש-ב-ב-בע!"

"טוב הרבר! אבל דע לך, כי אם תפיר את השבועה, אשר נשבעת הפעם ושפטנוך שנית מוסר יותר קשה. אז לא תהיה לך כל חנינה".

"כ-כ-בן!"

הנערים מהרו אליו וימשהו מן התעלה רטוב כלו ורועד מקור בעלה נדף ויביאוהו הביתה. ובאשר פשט מנחם את בגדיו הרטובים וילבש בגדים יבשים וישב על המטה, לחם מעט, החל לחשב על המעשה, אשר נעשה לו. בראשונה אמנם עוד חרק שן ומחשבות נקם נודא התרוצצו במחו, אבל עד מהרה הכין, כי תוצאות הדבר תהיינה עוד יותר רעות לו, וכי אמנם נעים הוא לראות במפלת רעהו, אבל לא נעים הוא להגיע למקומו...

הנקמה פעלה עליו לטובה, ומנחם שמר מני אז את השבועה. ד"ר י. מ. הלוי זל קינד.

האדמה חלקה בזכויות והעוברים נאלצו להשמר וללכת לאמ, לאמ, כמגששים באפלה. בבואם עד הגשר מהר מנחם להשמיט את האגורה, אשר כבר הייתה מוכנה בידו אל השלג אשר על התעלה.

"הנה נאברה לי אגורה; חדשה היא, מהשנה הזאת", קרא מנחם בקול בוכים, "הרימנה נא, דאובן, כי ידיך ארוכות מידו, — ואם תרימנה אתנה לך", הוסיף בראותו את דאובן מסרב.

"הרימנה אתה נבל!" קרא דאובן וידחף בחוקה את מנחם, אשר נפל מלא קימתו המימה.

"הזאת היא תודהך, דאובן!" קרא מנחם בשוב רוחו אליו ויתרומם.

"עוד תתמם שועל; האמנם תדמה, כי איננו יודעים את כל אשר זמות לעשות לנו? בפה, אשר אמרת לפרש לנו נפלה אתה הפעם", ענהו דאובן.

"אם כן קשרתם עלי קשר כלבם, ומידי יוסף באה לי הרעה!"

"כן, מידי יוסף, אשר הובה מבות מות על ירך ברע לבך".

אבל חוסו נא עלי ומשוני מן המים, כי רועד אני מקור".

"החמת אתה עלינו? הן לו הצליח חפצך בידך,

בשנים ובגבורה; אם הוא אמר להפילנו אל התעלה נפילוהו אנחנו שמה חלף זאת".

"אבל המים קרים עתה עד מאד, ומה אם יצמנו ויחלה?" שאל יוסף במורה.

"אין דבר!" ענה דאובן; נער חזק הוא והמבילה הקמנה לא תזיק לו. ובכלל מה לנו בי נדאג לדברים באלה; הדאג הוא לנו? ובתוכנו הן ישנם נערים אחרים חלושים באמת".

"בור ברה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל!" סיע נער אחר.

"כן יקום וכן יהי!" ענו הנערים פה אחד — וההצעה נתקבלה.

כל השבוע התהלך מנחם עם חבריו בידדות יתירה ולא עשה להם כל רע וישמר, לבל יפל עליו כל חשד ויקל לו ללכדם במצודתו. וגם הנערים השתדלו לבלו הראות לו כל אות איבה, למען לא יבין, כי נגלתה להם ערמתו. ויום הששי הגיע, כאשר גמדו הנערים את פרשת השבוע ויעזבו את החרד מהר מנחם, להציע לפני הנערים לצחק מעט על הכבר. הנערים העמידו את עצמם בראשונה כממאנים, ואולם אחרי רגעים אחדים באשר לא הרף מנחם מבקשם ללכת עמו, נעתרו לו וילכו. האויר היה קר מאד והגשם הרק, אשר ירד כלילה נקפא עתה עד כי היתה

הרבנים האדוקים וביד הלשון הטובה עליו. אחריו שרו התלמידים את "התקווה" בהתלהבות גדולה עד להפרא. אחריהם קם הר"ר י. רוינאי ויעמוד בקרבת ספסלי היקדים ויבאר להם את ערך מלחמה המכנים וחסד החנוכה על יסוד דברי ימינו ברוח ציוני לפי נפשות הילדים. הפך השמן הנידע — אמר הנואם — אמנם נס היה, אך נסים ונפלאות רבים וגדולים ממנו קדמוהו, כהפלא, אשר אנשים שריו, אכרים, אורחים מהמדרגה החתונה ורבנים צנועים, נהפכו פתאום לגבורי חיל וגודל קטן יהודים יכריחו המפיץ חיל ורעדה וילחמו באומץ נפרא וברוח כבורה המפיץ חיל ורעדה עד כל סביבותיהם, עד כי אויבים אחיו חרב מלומדי מלחמה, שמספרם רב היה ששים ושבעה פעמים ממספר היהודים, נלחצים היו לנוס מפניהם. אומץ-רוחם זה בא להם על אשר כשחו בד' ועד אהבתם את אחרות הדעות. על שאלתו: "מדוע אבדו אבותינו את ארצנו למרות כל גבורתם ואומץ-רוחם?" ענה: "יען כי במשך הימים נפרדו בדעותיהם וגם בגדים ומלשונים נמצאו ביניהם, אשר עזרו לאויבינו." — עתה — הוסיף הנואם — מתחילים יהודים רבים בארצות שונות, להתבונן ולראות, כי עלינו לחדש אחרותנו כמקדם וכשהתחזק אחרותנו או המלאנה משאלות ישראל והקרותו. — ענג נעלה היה המחזה, לראות איך עיני הילדים אך אל שפתי הנואם תלויות, הודע ומביר נפש הילדים ובינתם. גם את הנשים הנאספות בקש הנואם, שהשהמשנה בכל מקרה הבא לידן, לאסוף נדבות לקה"ל. — ואלה תוצאות החג: הילדים ומורים דב-הפעלים שעשעו את הגדולים בנשף נעים וזהו זה "הפרס", אשר קבלו בעד הענג הזה? צד לי מאד להודיע, כי לא קבלו בלום. למרות ההחלטה לא היה האולם מקושט, וגם מאורות הראים לחג כזה חסרו. חוץ מהנואם האחרון לא ברבם ולא הביע להם ההלטה שום איש חוץ מאיזה מעשה נפת (באנבאנס) החולים בניר, אשר נתנו למו. — אמנם הלכישו איון בני עניים (לפי החרטה מכבד) בכנדי חרף חנם; אבל יחס-הערב, אשר החליטו לאכול במסבת מרעים לא היה ונשאר רק החלטה.

קירות-רוח הגונה (פארנעהמע גריינגילטיגקייט) בוו לא הביא לנו שום תועלת בהתחרותנו ע"ד האילן הנוצרי המהנוצץ. וככה יעמוד וייגע פה ציוני שנים רבות על אדמת ארץ אונגריא המלאה אבני נגף וצירי משול עד כי תהיה והבשר להוציא פרי בימים יוצרו ואחתום מכתבי כדברי הר"ר רוינאי, אשר אמר אל הנאספים הגדולים: "למדו התלהבות מבניכם!" י. א. ראבינער.

מכתבים מרומניא.

משפט נעלה, שהתענינו בו כל יושבי הארץ הזאת, נחרץ בימים האחרונים בבית הדין העליון בכורקס. הנאשם היה רופא יהודי, שזה כשנתים ימים שנשא אשה ובעבור בשנה מזמן חתונתם מתה עליו אשתו, וקרוביה תבעוהו לדין, באמנם כי הוא חמת אותה בסם-המות. כמובן נאסר הרופא תיכף, וארבעה בדיקות נעשו במשך שנה אחת בנוף המתה על-ידי גדולי הרופאים וחכמי החמאי, והנה פלא כי ביום הדין האיום, שבו היו תלוים על מאזני המשפט חיי איש אחד וכבודו, נפתנו גדולי הרופאים עם גדולי החמאי בארצנו. בעלי החמאי, שהם שונאי ישראל, אמרו, כי עפ"י בחינותיהם מציא רעל בנוף האשה המתה וכלי שפק מתה על ידו וה נתן לה מבעלה. והרופאים המצוינים החזיקו ואמרו, כי הרבה דברים אי-מסודרים נמצאו בבחינתו, וכי עפ"י חקי הרפואה אין להחליט בכבודו, כי הסם הממית הזה נתן לה מבעלה, כי יוכל היות שמסבה אחרת בא הסם הזה בגופה, כמו ע"י החניטה אחר מותה, שנעשתה עם סובלימאט. עשרה ימים נמשך המשפט הזה, שונאי ישראל האריכו לשון ויראו באצבע על בן ישראל זה, שרצח את אשתו, אבל לדאבונו מציא גם המושבעים והשופטים העליונים, כי חף האיש הנאשם מפשעו הבהר, ויוצאו לצדק דינו ומסמגר אסיר הוציאו לחיות שנות חיים של כבוד וחפש. וירעשו אמרת הספים מקול הקורא "חף ונקי בן יעקב!" (שם משפחת הנאשם הוא יעקבזאהל!).

הנלוות לנו ולבנינו והנסתרות... ליישיבים ראשונה במלכות! כהיות המינים שר לעיני הפנים לסקר בימים האחרונים בכבושושאני, קבלו פניו גם מספר אנשים מיהודי העיר הגדולה הזאת, שר הפנים דבר עמהם רכות ויבטיחים נאמנה, כי לב המלכות לטובת היהודים נוטה, ובי אל ליהודים להתאונן בחוץ לארץ, כי-אם ישלחו בקשותיהם ישר למנהלי המלכות ושם ימלאו אחריהם לטוב להם. ואמנם יפה דרש השר

וגדול הזה, אבל אהה! כי רא עברו ימים רבים, והנה קול זעקה נוראה הקיפה את כל הארץ בהנתן דת חדשה בכל הערים הפרוות והנפרים, מקום שם ימצאו יהודים, כי עד מספר ימים מוגבל יביאו כל היהודים אל הרשות העודות מאין באו, אם יתנהגו כראוי ובכונן, כי לא עמדו במשפט עד עתה, ובי יש לכל אחד לפחות אלף פראנק, ואחרי אשר יבחנו התעודות האלה וימצאו נכונים, או יקבלו הרשאה לגור האלה במקומות מגוריהם, ואם לא גרש יגרשים בחזקת הדין, וכבר התחילו למלאות אחרי הפקודה הזאת במקומות רבים. וכל היהודים חיל ורעדה יאחזון לרגלי הרת הזאת שברעים ביום בהיר בא להם. ואין אחד יודע מה ילד יום. הוי עד מה ייהיה ישראל לבוונים ובני יעקב למסהסה באין אימר השכב?

שאג"ה.

מקור ומרחוק.

דימונסטריציה באוניברסיטה בוויין. הסטודנטים האשכנזים כאוניברסיטה הווינית קצפו על הרקטור על השמיטו את המענה, שדרשו ממנו על אדות הסטודנטים האיטלים. על כן עשו שאון גדול, שברו את דלתות הרקטור ויחרפוהו. האוניברסיטה נסגרה לימים אחרים.

ברית שלום. אוסטריא ושווייץ כרתו ברית שלום לעולם, וכל מססוך, שיפול ביניהן, יובא לפני כ"ד מפשי-מחר איש-צבא לשה. על איש-צבא אחד ברוסיא מוציאה הממשלה 785 כתר לשנה. אוסטריא מוציאה על איש צבא אחד בשנה 1102 כתר, איטליא 1844. אשכנז 1415 כתר, צרפת 1511 כתר ואנגליא 2710 כתר.

פרעות הרזרוויסטים ברוסיא. בעיר וויאסמא (פלך סמולנסק) השתיכנו הרזרוויסטים ארבעה ימים רצופים ויכוזו את רכוש האזרחים, אנשי העיר התיצבו לקראתם בקרדמות ויכום. ברוב עמל השקית חיל הצבא את העיר. (בעיר ההיא אין יהודים רבים והנכוזים הם כפי הנראה נוצרים המערכת).

סיכסון. עוד מקרה אחד קרה בפאריז, אשר הספיק חמר רב לכל רודפי סנוציות אשר בעיר ההיא. ציר מועצות הממלכה האנטיסמיט סיכסון, אישר הפליא את כל העולם במכות, אשר הכה את המניסטר אנדריי, נמצא מת במעונו. הוא נחנק בגאז המאור. וצנור הגאז נמצא פתוח. חבריו שונאי הממשלה הפיצו שמועה, כי אוהבי הממשלה הרגוהו, לנקום בו. אך החקירה והדרושה הוכיחו, כי שלח יד בנפשו וכרצונו פתח את צנור הגאז למות. כי ירא מפני בית הדין, לא בגלל הכותו את המניסטר, כי אם עונות פלילים, עריות ושפיכות דמים (כי נאף את כת אשתו ויהרג את הילד הנולד) ככדו עליו ויפחד מפני שוינאיו, כי ימצאו עתה מקום לנקום בו.

יהודי אחד פחות. פועל נוצרי, שעבד בכנין מסה"ב סאמבור — אוזאק עמד בשבוע שעבר לדין, כי הרג את המוג היהודי בכאשטינא. כגמר הדין הצדיק הסניגור את הנאשם במענה פשוטה: מה זיק לנו אם יהיה יהודי אחד פחות. הכמיו הזה העיר כעס ורגז בעיר, אך דעת השופטים המייבעים לא היתה כדעת הסניגור ועל הרוצח נחרץ משפט מות.

נדיב-לב. הקבלן הנכיר ה' משה הירש בפרועמישיל פנה בית בעד י"ח אלף כתר ויתנהו לסקלת היהודים לעשותו לבית מושב זקנים. חותנו של הנדיב הזה הנכיר ר' אליהו הירש נתן בשנה הזאת לקהלה סך שמונים אלף כתר לבנות בית חולים חדש. החלפנים (חילפנער). כן קראו את עצמם חבל רמאים חמסנים, לבשתנו קצתם יהודים, בוויין, דרכם היה זה ימים רבים, שאחד מהם נכנס אל חנות או מראפיקא ויצו לתת לו איזה דבר מעט, בעד צ"ל עצי-הדלקה או פאפיוסה, ויושם שטר בן עשרים כתר ויודרש לתת לו את הנותר. באותה רגע נכנס שני ויודרש גם הוא דבר קטן וגם הוא הושיט שטר ויבקש מאד לתת

לו מהרה, כי אין לו פנאי ובעוד החנוני מרוד בדישית השני משים הראשון את השטר בכיסו והוא נזכר שתאם. כי לא הפך זה דרש. כי אם אחר והוא מבקש סליחה. החנוני מוציא את הנותר לשני ולראשון וכאשר יודרש את השטר יעצק הראשון: הלא כבר קבלת אותי ותנחהו אל ה. בה. והחנוני או החנונית במרדתו עומד נכהל ונבדך. ואינו יודע מה לעשות, או יקפוץ השני ויבקש סליחה בקול רך ויעיד, כי בעצמי ראה, כי כבר קבל את השטר. הוא יוצא לבדו והראשון מקבל את הנותר. בעסק הקל הזה עסקו החלפנים זה שתי שנים לא רק בוויין, כי אם גם במדינת ויצליחו, היו חיי נחת, יחקי בקלפים כל הימים והלילות ובשעה אחת יצאו וירוחו את צדיהם לכמה ימים, עד שנשבר הכר. היו כבר מקרים, שנתפסו אחד או השני וימסר אל השוטרים ואל ביה"ד. אך ענשו היה קל, כי לא ידע השופט רק ממקרה אחד. בימים האחרונים רבו הצעקות והתלונות על הרמאים האלה והפוליציא ארכה להם ותתפסם ואלה שמות החברים היהודים של חבר הנכבים: איננאץ לוי פראנק הענגל, יעקב ווייס, אדולף נאמסלעבען, איזידור נאמס-לעבען, בערנארד קרעין, מאריץ סקאקאן ופראנץ קרייז. אחרים נמלטו. (גם נכניציא פורח מין העסק הזה בתוך לא-יהודים; ידעו נא אחינו להזהר. המערכת).

ציד יהודים. כנודע במל נציב קיוב עתה את החפוש כלילה בבתי יהודים אחרי אנשים, שאין להם רשות לשבת בקיוב העתון "קייבלינין" מודיע נוראות מן החפוש הזה בימי פלעהווע ועיר אחריו. ישופרים התפרצו בחצי הלילה אל מעונות יהודים, לחסוף את השוהים שם באסור. כנבוא אל בית יהודי שתאם. היו קורעים את השמיכה מעל כל השוככים שם, גם מעד נשים. לשצמים התעלפו נשים. כאשר נעשה להם כן, ומעשה היה בבית אחד, שיראו שם מפני החוטפים. השכיכו נערה כלילה על הארץ ויכסוה בסדין שחור ונרות רולקים דציג סכיכותיה ויפגנו עליה כקול וכבוא רישוטר וירא מת על הארץ יצא ולא חפש. כצאת השופר נמצאה הנערה מתה באמת תחת הסדין.

משפט הומל. מאספת עורכי-הדין בפמרכורג ביום מלאות ארבעים שנה לתקוני המשפט הומל, שלחו מלגרות של ברכה לחבריהם סנגורי היהודים במשפט הומל, למען קרוא תגר כזה על רשעת השופטים. המעותים משפט והנושאים פנים בדין לרעת היהודים. עורך הדין אלכסנדר זארודני אחר מסנגורי היהודים הנאשמים נפל למשכב מרוב צער ועמל ואון, יראה בדין והעלבון שיעלוב היושב כראי את הסנגורים. לוי הנאשמים היהודים ישלחו אליו מלגרות כדברים האלה: הננו סביעים צערנו העמוק במחלתך. נקוה, כי במהרה תשוב אלינו כריא, ובכבודה תוסיף לפרוע המסוה מעל איהאמת. — הרופא ר"ר זאהארין העיר, כי שר המחוז כעצמו גרה את הפועלים לעיניו ביהודים וישבסם. ובי לעיניו הרגו שמונה אנשים יהודי אחד וכאשר הראה לישר שופרים את הרוצחים מאן לאסרם, כי אם גרש את הרופא העד. מרעישה ומפליאה היתה עדות אישרהצבא ששעבאמאיעו כאשר נשאל אם ראה את היהודי שלעזיננר בתוך היהודים המכים נוצרים, ענה דברים הסותרים לגמרי את עדותו לפני השופט הראשון חוקר הדין. על שאלת עורך דין מדוע אמר אז, כי ראה את שלוינגר, ענה בתחלה כי השופט כתב את עדותי שלא מפיו ואחרי כן הודה, כי ישר הגרוד פקר עליו להגיד בן.

כפר פדיון נפשות. בערי ליטא השתדלו הקהלות לפני שרי הפלכים "להתיר להם" לקחת חלק ממכס הבשר הכשר ולתמו לאנשי חיל המלואים כפר פדיון נפשים, למען לא יתגפלו עליהם להשחית ולכוז. אורח מעורס האמת. הנערה נוסמא מארגוליס, בת אחד החונים באודיסא. נערה יפת תאר, שנמרה למודי הנמינזיום במטבע זהב, נשאה לאיש, שכא מרינא ויאמר כי הוא בן סוחר, ושמו מארק גולדברג. אחרי החתונה נסע הזוג כחו"ל, למען שוב אחרי ירח או שני ירחים. ימים רבים נסתם מהם כל חזון. מארגוליס פנה במכתב אל אם גולדברג, בעלת בית ריחים בריגה, אבל לא השיג מענה. אחרי ה' ירחים, ביום 14 יוני 1903 קבל מארגוליס מכתב באחריות מעיר גראץ מאת גולדברג, המודיע, כי ביום

התשיעי אחרי נסעם מאדיסא חלתה בתם וכבואם לקאדן מתר. על קברה הציג גולדברג מצבה יקרה וחרית עליה בשפת ריסיא ואשכנזי פ"ג. גוסטא גולדברג לבית מארר גולים מאדיסא. שנפטרה ביום ה"ז אחרי חתונתה. מרוב יגון נפל האר למשכב. אחרי זמן מה בא מאת גולדברג מכתב ימי מהנוכר, בו יודיע כי לא יוכל לחיות אחרי מות אשתו הארובה וע"כ החליט לשום קץ לחייו על קבר אשתו. — ע"י הידיעות האלה נחה מרה שחורה על האב ראמלל וימסר לבית חולי הרוח ואשתו מכרה כל אשר לה ותבוא לגור בבית אחת מקרובותיה. ביום ג' שבוע העבר. כאשר לא היתה מארגוליס כחורה, באה אליה אשה צעירה, חורת פנים ודלת כשר. במצאה את קרובתה מ' פיינגולד החלה לשוחח אתה ותתן בכבי קולה. פיינגולד התכוננה היטב אל תוי פניה ותקפוץ ממקומה בצעקה גוסטא ותנס מן החדר. ברחוב החלה לספר לעובדים, כי באה אליה מעולם האמת קרובתה, אשר זה כבר מתה. בעת ההיא שבה הביתה אם גוסטא, וכראותה את בתה התעלפה ואך בקושי יכלה להשיב אליה רוחה. כאשר שבה מעט המנוחה ספרה גוסטא ספור קורותיה ומעציבות. בעלה התאמר בשקר שהוא בן סוחר מריגא! באמת נפדה בידי הענך פיינשטיין סוחר בנפשות. בכואו עמה לפאריז מכרה למחזיק בית קלון, וזה שכחה לטונים. את מחירה לקה פיינשטיין 1200 פראנק. כטונים חלתה ותבוא לבה"ח. במקרה הצליח לה לברוח משם ושני ירחים מצאה לחמה בכבוס בגרי לבן ובקשת נדבות. אחרי בן נפגשה במשפחת בן אדיסא ה' ברומברג. והמשפחה רחמה עליה. אשת ברומברג אספה 200 ר' ותשלחנה לאדיסא. לדברת גוסטא. בעלה הנבל פיינשטיין נהרג בידי אחת מקרובותיו. האשה האמללה, אשר תשובתה לאדיסא וראיונה עם אמה הכשילו את יתר כהן, נפלה עתה למשכב. הצפירה.

ממושבות ארץ ישראל. ועד יסוד מושבות ליהודים בא"י, אשר בארעסא, קנה בכסף הנועד לפועלים חלקת אדמה אצל המושבה עקרון להושיבם ש"ז פועלים. ח' יק"א נתנה ששור בתים כמושבה סגורה. להשכיר דירות בזול לפועלים (שני פראנק ומחצה בעד חדר). עד זה שכרו הפועלים חדרים למעון בכפרים הסמוכים מיד הערבים בשכר רב. אצל המושבה ראשון לציון נפתחה חלקת אדמה לחלקה בין אנשי המושבה בכסף.

לקוטי מאמרים.

מאת י"ה מקראקא.

ד. כבלי מס' ברבות דף ג"ד ע"א משנה הריאה. כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים עד העולם. משקלקלו המינים ואמרו אין עולם אלא אחד, התמינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם. והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר וכו'. ר' נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה". ועיין בגמרא על זה. רמשנה הזאת אומרת דרשוני מפני שלוש שאלות: (א) עינינו יואות, כי המנהג היה בימי קדם בכני ישראל מזמן הנביאים דראשינים (כמו יימצינו בימי בועז וגדעון), לכרך איש את רעהו בשם ומדוע פסק המנהג הזה? (ב) מה היתה הסבה בזמן ר' נתן או לפניו לחדש המנהג הזה כבראשונה שיהיו שיאלין בשם? (ג) איזו הפרת ברית היתה באן, אשר בעבורה הכרחו לחדשו משום עת לעשות לה? — ונראה ברור כי את המנהג הישן לכרך איש את רעהו בשם כטלו חכמים כמשך הזמן, אולי אבה"ג, כראותם שעמי-הארץ קלי-הדעת אינם נזהרים ומזלזלים בשם כשאלם בשלום חבריהם שלא במקום טהור, ופני חלול השם עשו סיג והתקינו. שדא יכרך אדם עוד את רעהו בשם. אפס, בזמן התנא ר' נתן, שההלל או המינין, המה דמאמינים ב"ברית החדשה" להתרבות, והמה מכרכים איש את רעו, כמו עוד בימינו, בשם מיסד דתם, למען יכיר איש את רעהו אם הוא למבעלי אמונתו — כמו התנאים והתקינו לכרך איש את רעהו דוקא בשם, למען יכירו בזה מבעלי הדת החדשה ולמען חזק את בדקי אמונת ישראל, לכל יפלו ח"ו היהודים האמתיים ברשת הבת החדשה הזאת, אשר טמנו להגלם מטעם "עת לעשות לה" נגר מנהג המינים, אשר הפרו תורתך. וזה שפירש רבא בגמרא (דף ס"ג): "האי קרא מרישיה לסיפיה מדייש, עת לעשות לד' משום הפרו תורתך". ומעתה נוכל ג"כ לומר, שמאמר המשנה "משקלקלו המינים וכו' התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם" הוא מושך עצמו ואחר עמו והוא: "משקלקלו המינים התמינו. שידא אדם שואל בשלום חברו בשם, כמו שבארנו.

בוה נבין גם דברי רבא (כבלי סוכה דף ל"ח ע"ב) באמרו "לא לימא אינש ברוך הנא" והדר "בשם השם", יאלא ברוך הנא בשם ה' בהרדי" ועי"ש ברש"י.

ארגז מכתבים.

לבעלי החירות: חיק שמנו לנו לבלי קבל חירות. ד"ר זלקינד: „Wschód“, Lwów, ul. Sy-stus a 35 אפס וזכהו.

כברכת מו"ט אברך את מר זאב וואלף פאליסיאק מטשענאווקא לנשואי בנו מר אפרים עם העלמה מרת דייוול וואגשאל מספאלאט. מנחם נחום מענטשער. ממרוב ולב עמוק הנני מכרך במז"ט את דודי היקר מר זעליג וואגשאל וזונתו לנשואי בתם דייוול עם מר אפרים פאליסיאק מטשענאווקא. מנחם נחום מענטשער. הנני מכרך בכרכת מו"ט את ידידי מר יהושע העשל לאנרא ומחותנו מר יהושע פינחס געהארזאם לחתנת בניחם שיחיו. נפתלי האף. הנני מכרך את רעי החכם ד"ר יוסף מ. זיריך בכרכת מו"ט לארושיו ומגדב לכבודו בתר לקה"ל. ד"ר זעלינער.

הנני מכרך במז"ט את רעי מר אדי' בראנד מטארר נוב לארוסיו עם בת דודו מר מענדיל בראנד מלובוב. משה בכומענקראנק. מקרב כבי הנני מכרך את רעי היקר מר שלמה ניימאן בכרכת מו"ט לאחשיו עבני סרת פעסיל בת ר' אהרן מיהלראד מלאנצוט. יעקב ראזענטהאל. מעמסי לבנו הננו מכרכים בכרכת מו"ט את הב' מר שלמה ניימאן מטארנאוו לארוסיו עם העלמה פעססעל מיהלראד מלאנצוט. משפחת ניימאן.

מדרכי פריימאן מאורשים. קראקא. עלא פייל קראקא.

דאס יודישע טהעאטער

אונטער לייטונג דעם המשכיל מר מ. שארר ווירד מוצש"ק שפיערען דאס שענהע שטיק „דוד משהלים“—דער יודישער קעניג ליער מיט גאנץ נייע קדעפטע. ביטטע זעלבע צאהרליך צו בעזוכען.

מלון אשכנזי-עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. המלים העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש בכל החרושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שחסר עוד השלים ע"פ לשון אשור, סוריה וערב. מחיר כל הוכרת הצי הבתר.

נערך ע"י הד"ר מ. מארגעל ויוצא לאור בהוברות ע"י המו"ס ל. קליין בפאזענא. L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

קאנצערט-גראממאפאן אונד פאנאגראף

רועיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכענטעם ספעציאלהויז צו בעזיעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-מאפאן, מיט 5 פלאטטען גראטים, נור 40 5 פארציגליכער פאנאגראף, מיט 5 וואלצען גראטים, נור 8 90 פל. פרייקוראנע גראטים אונד פראנקא. ערסטעם ספעציאלהויז פאן עכטען גראממא-פאנען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau. (in Krakau: Grod-gasse 71).

!!! אינטערעסאנט !!!

איך נעבע היערמיט דען געהערטען פ. ט. קונדען צור קענטנים, דאס איך דיא ביו נון אונטער דער פירמא Spira & Gronner געפיהרטע כשרה זעלבווארענפאבריק אויפגע- לעזט האבע אונד פאן נון אן דיא זייט 30 יאהרע בעסט בעקאנטע כשרה זעלבווארענפאבריק וויעדער אונטער מיינעם אייגענעם נאמען

Hirsch Gronners Sohn. Krakau, Krakauergasse Nr. 17

אום אייגענעם הויזע ווייטער פיהרע — מיט דער פעסטען פערזיבערונג דאס איך שטעטעם אייפריג בעמיהט זיין ווערדע דאס מיר ביו נון געשענקטע פערטרויען זאואהל בעציגליך בעסטער קוואליטעט עט שטרענגסטעם כשרת געוויסענהאפטעט צו רעכטפערטיגען, פער- שפרעכע בעסטע אונד ראשעמטע בעדיענונג אונד איהרע געשעצטע אויפטרגע העפל. ערביטערד צייכנע מיט פארציגליכסטער האכאכטונג

Hirsch Gronners Sohn

Bernard Gronner Krakau, Krakauergasse Nr. 17.

ביטטע נור גענוי צו אררעסטירען.

גימנאזיום עברי.

צו יקשיצו התלמידים לקח טוב צונקרא, ט"ק ופוסקים ציחד עם כל התלמידים, אשר ילמדו צגמנאזיות אשר להונשלה ויחונכו צדתנו וחמונתנו הקדושה הנוקרה לנו. ובסוף השנה יקבלו הבודות, אשר ישו צערכן לכל דבר להעודוה הגמנאזיות אשר להונשלה. לנאכלים כשרים צזול ולהשגחה ונעולה ידאג הרצ ראש ציה"כ. גם פולנית ילמדו פס. התלמידים שאינם צקיאים צשפת אשכנז ונוכריים להכנס פה להחלקת-ההכנה (פרוגינאזיום) ששה חדשים קודם התחלת שנה הלימוד וסם יכולים להתקבל צלי פוק תורה וצ"כ.

האדרס: Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

קונטרס

וילקט יוסף

שנה שביעית

בשמו כן הוא, קיבץ על יד פלפולים בשיטות השים והפוכים, והירוש תורה במקרא ובמשנה, בהלכה ואגדה, ושו"ת להלכה ולמעשה, אשר יתחדשו תמיד במשך הזמן ממרנן ורבנן גאונים ונרדכי וחכמי הדור היו זה שואל וזה משיב, זה מקשה וזה מפרק, להרבות קנאת סופרים ולהרים קרן תורתנו הקדושה, גם באו בו דברים מאלה החכמים, אשר כבר לקחם די מאתנו, לעורר שפתי ישנים ודקה קיץ נרדמים זי"ע.

יוצא לאור פעמים בחודש, בעזרת בטובו בכל יום מהדש; על ידי הרב הגדול החרוף ובקי בנשיק

מו"ה יוסף הכהן שווארטין נ"י. מהירו בעשתיידי-אונגארן 6 בתרים 9 ר"ב לשנה ומחציתם לחצי שנה. - האדרעסע:

Josef Schwartz, Redacteur,
BONYHAD (Com. Tolna) Ungarn.
ניב. קונטרס למבחן (פראבע נוממער) מקבל כל מבקש, הנס אין כסף.

נאך דעם בראנד אין דער שווייץ

פערקויפֿע איך איינע עכטע זילבער-אוהר אום fl 4.50
עבענווא איינע לאנגע זילבער-קעמטע אום fl 1.25
נאכנאמע, זאלאנגע פאר-ראטה רייכט.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier
אויף פערלאנגען זענדע פרייזקארטע גראמיס 8 פראקא.

למוכרת נצה

מאספת הרבנים, שהיתה פה קראקא בקיץ תרס"ג נמצאים ת"י להמכר כזול גדול תמונות גדולות וגם קמנות, היינו:

תמונה גדולה בגדלה וברחבה 48/64cm. א 50 העללער.

תמונה קטנה כמו אנויכטסקארטע א 4 העל. והקונה מהן לכה"פ בעד סך 8 בתרים אתן לו 20% ראכאמט.

תמונות לרונמא - מוסטערזענדונג - לא ישולח רק נגד מעות קדימה.

Dawid Heidenfeld
Kraków, Ulica Bożego Ciała 1.

רעסטוראציה הגונה בקראקא

אתכבד בזה להודיע בשער בת רבים כי הרעסטוראציה בהאמעל מיללער דיעטעלסנאסע 35

הנהגה מנחה על ידי ותחת השגחתו, ותחשב לפיליאלע להרעסטוראציה שלי בקארלסבאד הגודע מאז לשם ולתפארת, ולכן אחלה בזה פני הנוסעים דרך פה וגם אנשי עירנו הנכבדים לסור אלי. ובטח ימצאו בעזרי אצלי עונג ונחת בכל הענינים, הן במאכלים טובים ונעימים וגם ממשתי עושי רצוני השוקדים ורויים בסלאבתם למלאות חמץ כל איש ואיש יפיק רצון עצהו"ט.

רפאל משה כהנא שפירא.

עפירעפסי

לחלי-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראספף) ולמחלות עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד לזה ויקבלו בחנם פראקא ע"י

Privil. Schwanen-Apotheke
Frankfurt a. M.

יצא לאור "האשכול" כרך המישי.

הכרך הזה מחזיק עשרים גליונות ברפוס ובו באו הענינים האלה: א) פני הדור מאת העורך; ב) הנביא (שיר) - יחזקאל לעוויט; ג) לשאלת הישוב - איינער נ. נ.; ד) אנשי השם בחי' - ד"ר ש. רובין; ה) הירדן (שיר) - א. ליבושיצקי; ו) אשר נמצאנו - ד"ר ש. ברנפלד; ז) בין איש לאשתו (תמונה) - ש. ל. ציטרון; ח) אברהם אבולאפאי - העורך; ט) שושנה (ציור) - ר. בדיינין; י) ר' יוסף קולון (מהרי"ק) - ש. א. הורוויץ; יא) ליג בעומר (ציור) - מ. ד. ברנדשטטר; יב) קינה - יחזקאל לעוויט; יג) חנום סוקולוב - ה. עפשטיין; יד) אכפתור דצוארון (ציור) - צהיר; טו) תנו לי חיים (שיר) - א. ליבושיצקי; טז) התמימים (ספור) - שמעון יושקביץ; יז) יושבי אי"י ושכניהם - ש. מ. לור; יח) לתולדות השמרונים - ד"ר גלבהויז; יט) מעלות נשים (שיר) - מרדכי סטרעליסקער; כ) דיר משה פרידלנדר - המכיש; כא) הנר הכבוי - פ. פרנהוף; כב) המהדורא בתרא לס' פחד יצחק - ד"ר מרגליות פלורנץ; כג) מפנסאוו ישנים בהירדהיים - ד"ר לעווינסקי; כד) האספו (שיר) - יחזקאל לעוויט; כה) חולם העיט - ד"ר אכסנדר; כו) משה או משוי - י. שטיינר; כז) קרא בפשטיה - הניל; כח) פירורים - ג. ש. ליבאוויטש; כט) תכלית מעשה שמים וארץ - ש. אלכסנדרוב; ל) שכרי לילות - פ. ה. וועשטיין; לא) אגרות בקרת - אברהם עפשטיין; לב) תשובה מאהבה - ד"ר נרינהוט; לד) מאמר בקרת - ה. ד. פרידברג; לה) דקדוקי סופרים; לו) ידיעות ספרותיות; לז) רשימת ספרים חדשים.

מחיר הכרך המישי הוא 1.30 fl. מחיר כל חמשת הכרכים רק 5 fl. להשיגו אצל העורך והמו"ל: **Rabbiner Dr. I. Günzig, Loschitz (Mähren)**

אם פערלאנגע דעם הירש שלא, בוכהאנדלער אין לעמבערג זינד ערשיענען:

1. אוצר לשון עברית (אוצר השרשים). העברעאישי-דייטשעס ווערטערבוך פאן משה שולבוים. פרייז 5 קראנען.
  2. אוצר לשון ארמית, כאלדעאישי-דייטשעס ווערטערבוך פאן דעמזעלבען. פרייז 2 קראנען.
  3. אוצר המלים הכללי, כולל שרשי הלשון בעברית החדשה (בתלמוד ובספרים) עם ערך המלות הזרות. ניייערעברעאישי-דייטשעס ווערטערבוך פאן דעמזעלבען. פרייז 4 קראנען.
  4. **Deutsch-Hebräisches Wörterbuch**, mit Inbegriff des Neuhebräischer.; zweite, vielfach vermehrte Auflage von demselben. Preis 6 Kronen.
  5. אוצר השמות, כולל כל שמות העצם הפרטים לאנשים ולמקומות הנמצאים בספרות העברית וביאורים ע"פ התקורות החדשות. פרייז 2 קראנען.
- פרייז אללער גענאנטען ווערקע צוזאמען 16 קראנען.

ניי אייגענדיכטעטע קראסויער

כשרה דאמפפזעלכוואארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנעטען מאשינע, ערציגט שענע, פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען, סרענוויורסל א. ו. ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון דפה שלי"א, עמפפיעהלט צו בילליגסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרייזקארטען ע"פ הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

דיא ציקארע

פאן דער ק. פ. פרויוויליגירטען אונד אין פערשיעדענען אויסשטעלונגען אויסגעצייכענעטען פאבריק

FAST, WITMAYER & SAFIR in Tarnów

איזט, ווי בערופענע פאכמענער אונד העמיקער פיעלפאך אנערקאנט האבען, איהרעם אינהאלטע זאוואהל, ווי אויך איהרער ערציגונג געמאס, דען אנדערען פאבריקאטען גלייכווערטיג אונד איזט אין סאציאלער ווי אין ריטועללער בע-ציעהונג אללען אנדערען קאפפע-סורגאמטען פארצויעהען, דא איהרע ערציגער, ווי אללע דאביי בעשעפטיגטען ארבייטער יודען פאן גאליציען זינד. לעגעט דען פרויען אנס הערץ, דעם פאלשען פאראורטיילס - אויסלאנדישע ציקארע פארצויעהען - זיך אבצוגעוועהען.

SINA FELZ, KRAKAU

Gegründet 1873. Oesterreich.

איך ליעפערע פיינע "ציאנס אוהרען" ניקל אנקער רעמאנטאר אוהרען זעהר גענויא געהענר, אויף דיא מיניטע רעגולירט, מיט העברעאישען ציפערען אונד "מגן-דוד", נור מיט 25 fl. 3.

שיקע נור געגען נאכנאמע אדער פאראויס דען בעטראג. ניכט קאנווע-נירענרעם נעהמע רעטור אונד שיקע בעצאהלמען בעטראג פראקא צוריק, אויף פערלאנגען שיקע איינען נייעסטען פרייזקארטע מיט צירקא 1400 פראנט איללוסטראטיווען איבער אוהרען, קעמטען, גאלד, זילבער, כינא-זילבער, מוזיק-וארען אונד אנדערע בעדארפס ארטיקעל.

כשר נייעסטע כשר
קראקויער זעלכוואארען-פאבריק
מיט דאמפפכעטריעב
Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakaugasse Nr. 33.
ערציגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-נעזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-ווירסטעל א. ו. עמפפיעהלט
צו בילליגסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקארטען עט הכשר איינגעשיקט.

ביתי פתוח לרוחה.

אודיע בזה לכל באי שערי עירנו, כי כבר תקעתי אהלי עם הרעסטוראציע והאמעל חדש לפי רוח העת בבית

דיעטעלסנאסע 63

אם אמרתי אספרה כמו המעלות הנמצאות בעסקי החדש הגליון קצר מלהשתרע, לכן אבקש מאת האורחים הנכבדים, סורו נא אל בית עבדכם, ודינו פה הלילה, ואז אקוה, כי תפיקו רצון בכל אשר תשאל נפשכם, ותמיד הספרו תהלת ההאמעל החדש, והנני מוכן לקבל אתכם בספ"י ולשרתכם באהבה.

מאיר הכהן ראפאראט
פה קראקא.

ערשטע לעמבערגער
כשר דאמפף זעלכוואארען פאבריק
פאסט עט קאמפ'.

לעמבערג, גאזאוואנסאסע נומער 10.
קארל-לודוויגשטר. 41.
הויפטפיליאלען אין לעמבערג
באימוף 18
באזשניצא 20

איינציג ראשטעהענדע כשרה זעלכוואארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבה"ג מוהרי"ד יצחק שמעלקעס האביד מקיץ לבוב שטעהט. ערציגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשיע-דענע זעלכוואארען צו ביליגען פרייזען.

J. B. Rappaport

Dąbrowa b. Tarnów.

גראסס מעטה" ברויערייא
געגרינדעט אים יאהרע 1878.

עמפפיהלט זיין פאבריקאט, וועלכעס גוט כעקאנט איזט, מיט אללער בילליגסטען פרייזען אללערלייא סארטען א. צ.

שפארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד דאפפעלמעטה, קאפאוויטץ וויא מאליאנס, ווישיניאק, זאווע אויך אלטע כוסעללען מעטה מיט דען נאמען

Stry polski trunek.

אויך האניג אונד וואקס.

Wyd.: | Naftali Hof.
| S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzcu.